

volj tega zaroda tako imenovani ustavni stranki za res ne zavidamo, ker on samo škoduje. — Naš novi okrajni zastop je gotovo za svoboden razvitek Avstrije, hoče iz Avstrije pravno državo narediti, v kateri so vsi narodi enakopravni. Za tem je težil tudi naš prejšnji okrajni zastop. Res je, da v našem okrajnem zastopu tudi mnogo kmetov sedi, ali mora se tudi na to ozir jemati, da so naši kmetje razmerno bolje razviti in da jih stvar brez tujega vpliva mika. Zeleti bi bilo, da bi povsod tako bilo, ker dokler se kmetovalec za javne zadeve ne briga, tako dolgo tudi ni svoboden državlján. Brez tega pa ne more nobena država obstati, in zaradi tega voli kmeta v javne zastope, da se uči, da se svoje naloge kot državlján zave in da si pridobi duh edinstva, kar je podlaga državi. „Duhovni agitator“ ima tedaj prav, ako prosto ljudstvo za to stvar spodbuja, in ono mu bode s časom gotovo bolj hvaležno, kakor Vam nedelavnim kričačem. Pod Vašim vodstvom bi kmetje obudaliti morali, ker se ne bi nič učili, kar njih bitju odgovarja, ter bi se morali sukati, kakor bi jim Vi žvižgali. Pod Vami bi vsak trag samostalnosti zgubili, ker Vi ste najegoističnejši zarod, kateri je le kdaj na svetu bil. Vi duhovniku agitacijo očitáte, ne pozabíte le na agitacijo, katero ste Vi po A. R. napravljali. Od drugih agitacij nočem govoriti. Ta mož se je vozil spremljan od svojih dveh velikih psov po vaseh, ter prosto ljudstvo za Vaše namene obdeloval ter narodno stranko na različni način sumničil, pri čemur je njegova marcijalična podoba in pretuje njegove zdravniške prakse mnogo pomagalo; in vendar Vam je ljudstvo prostovoljno hrbet obrnilo, ker je Vašo puhlost poznalo. Ne bojte se, da bi novi okrajni zastop prošil, da bi se šolska postava zavrгла; res da se bo trsil, da se ta zelo težavna postava zboljša, in da bo zvesto nad tem budil, da poleg te postave naš narodni razvoj ne bo škode trpel. Ravno tako novemu okrajnemu zastopu ne bo treba za Slovenijo prosjačiti; ker vsaka živahna ideja mora enkrat prodréti, in najviša stopnja narodnega razvitka je ravno narodna uprava. Njo bodo Slovenci tako gotovo dobili, kako gotovo so, in jaz samo želim, da bi še Vi to doživeli, da se Vam v možganih o pojmu „narodni duh“ (Nationalgeist) zvedri. Sicer ima novi okrajni zastop glede petiej gotovo na Ljutomerskem občinskem uradu svarljiv izgled, kjer vendar Vaša stranka sama stoluje. Skoro vsak teden je ta odbor prošil za to in za ono; kak dobiček je občina od tega imela, je „Slov. Nar.“ že popisal. Polaganje računov se je, kakor znano, zatezalo. — Kar se cest tiče, so zdaj v obče povsod jako slabe, da se ne more po njih voziti; ali temu je jako neugodno jesensko in spomladno vreme krivo, in ceste ljutomerskega okraja so v tej zadevi še ene izmed boljših. — Ormuška okrajna cesta je mnogo slabejša, in vendar se pošta iz Ormuža vsak dan do mesta, na katerem se menja, pelje; samo Bog-oče in poštar ljutomerski ob enem noče, ako ravno se po veliko boljši cesti ljutomerskega okraja vozi, zapreči. Ali on ne stori tega zavolj slabe ceste, ampak da svoje stare poštarke kljuse in svoja razklopotana in srce trgajoče poštarška kola varuje. Za res je že zadnji čas, da se ta pošta od ravnateljstva uravna; ker potniki so primorani si druge privatne vozove najeti, ker kola g. poštarja niso za nobeno rabo. Zdi se to raj, da morajo ceste zaradi tega slabe biti, da g. poštarja zakrivajo. — Na zadnje, gospoda ustavni kričači, še eno reč. Ako ne prestanete narodne stranke ščuvati in izazivati; ako nimate še na gostivničkih škandalih zadosti, ampak še razun teh druge imeti hočete, bode se Vam narodna stranka z drugim orožjem naproti postavila. — Ne kličíte nas na mejdan!

Zgodovinski spomini.

Martolosi.

Spisal Davorin Trstenjak.

Še današnji dan vsak strpeče, če čuje besedo: martolos. Stariši otroke strašijo, če niso pridni: Čakaj, čakaj, bode prišel martolos po tebe! Kdo so bili martolosi? Valvazor (XII. str. 115) piše o njih: Martolosi so Turki in turški Vlahi (Škipetarje, Albanezi-Arnauti), kateri sem ter tje deželo obhajajo in iščejo, kje bi kaj dobili in ukradli. Posebno pa si prizadevajo male otroke odpeljati, nje v Turčiji prodati, kjer iz fantov postanejo Janičari (stražniki turškega cesarja), dekleta pa, ko odrastejo, pa si Turki denejo v svoj harem. Ti neusmiljeni martolosi večkrat pridejo na

Kranjsko in male otroke iz zibelke vkradejo. Ti tolovaji znajo več jezikov govoriti, se preoblečejo sedaj v kupca, sedaj v meniha, skrivajo se po gostih šumah in poznajo vse poti.

Leta 1562 za cesarja Ferdinanda I. je prišla velika truma martolosov v Lutomer (Luttenberg). V tistem času je po Slovenskem bilo vsakogaških nadlog. Leta 1560 velika lakota, posebno se ni nič vina pridelalo, tako da so krčmari smeli brez mavtnine in dače odkodgoder vino privažati in točiti. Zraven tega je bil hud pomor, posebno po dravskem polju, zato še sedaj najdemo toliko nasipanih gomil, pod katerimi so mrtve pokopali, in kamnatih križev na tih gomilah po dravskem polju.

Tudi luterško krivoverstvo se je razširjalo po Štajarskem, in nestrpljivi Luterani so branili skoz teden duhovnom mešuvati, v Gradcu še celo 15 let niso smeli procesije z presvetim rešnjim Telesom na Telovo obhajati. — Slovenci so zvesti ostali svoji stari sv. katoliški veri, le v Radgoni, pri sv. Lenartu y slovenskih Goricah in pa v gradu videnavskem so imeli svoje luterške tempeljne. Nekaj časa popreje so kobilice vse vinograde in žitna polja poškodile, k vsem tem nadlogam pa še pridejo Turki v deželo. Z mladletja leta 1562 jih je privrelo vse polno skoz Ogersko na Štajarsko, in na lotmerskem polju je bila huda vojska. Polanci so bežali v gorice in so se v klanjeh junaško branili, cesto, ki drži v Jeruzalem z železnimi vratami zadelali, zato se še sedaj kraju pravi železna vrata. Tudi žene so zgrabile za orožje in se moško branile v enem klanecu, kateri še danes ime ima: babji klanjec. Pravijo, da je ena srčna Slovenka s koso prerezala turškega vojvoda z žrebcem vred, na katerem je jahal. Pustili so ga na mestu z konjem vred ležati in nihče ga ni pokopal. Ljudstvo še danas temu kraju pravi mrzlo polje, kar so potle nemške kancelije prestavile v Tödtenhengst. Turški zgodovino-pisec Bedževi piše o tej vojski: Naš padišah (ime turškega cesarja) je premagal mesto Gradžas (Gradec), za Bečem naj lepše mesto, prebivalce je naš meč požrl. Iz Lutobrda so martolosi odpeljali dosti jetnikov. V starejših pismih se Lutomer, Lotmerg veli; Luttenwerde, to je: l u t a b r d a — ostro, strmo bregovje, iz tega je ponemčeno: L u t e n b e r g, in iz Lutenberg — sopet popačeni Lotmerg. Po pravici bi toraj pisati morali: L u t o b r d o ali L u t b r e g, l u t o b e r š k i ali lutobreški, nikdar pa ne: lotmerški.

Sedmega junija 1562 je cesar Ferdinand I. z Turki na osem let mir sklenil.

Martolos je iz škipetarskega jezika armatolos, bojniki, in to iz latinskega armatus, orožen. Martolosi so tedaj večidel bili Škipetari — Albanci — Arnauti.

Politični ogled.

Njih Veličanstvo cesar je sklenol in sklep je v „Wien. Zeit.“ razglašen, vsled kterega se odpuščajo vse kazni in globe in njih nasledki za vse dosedajne tiskovne zločine, pregrehe in prestope. Drugim političnim hudodelcem se ta milost ni podelila. V Pragi so že izpuščeni vredniki, ki so bili zaprti.

Novo ministerstvo še dozda ni razglasilo nobenega programa, pravi se, da se hoče najprej pogajati z vsemi strankami in potem še le spremeniti obstoječo ustavo. Zeleti bi bilo, da bi se pogodilo z vsemi strankami.

Grof Potocki je obiskal dr. Fischhofa, znanega pisatelja knjižice „Avstrija in poroštvo njenega obstaja“, ki je pisana celo federalistično, — in se je eno uro z njim pogovarjal. — Iz Prage se tudi piše, da pride grof Potocki prihodne dni v Prago in Brno, da bi se tudi tamo pogovoril z vodji vseh političnih strank.

Novo ministerstvo hoče novo skovano postavo o davku od zaslužka, katero je tudi gospodska zbornica z malimi premembami sprijela, in ktera je med ljudstvom toliko hrupa in nevolje napravila, nazaj vzeti. Če to res stori, se bo gotovo pri ljudstvo zlo prikupilo.

Paragraf 19 je pri najvišji sodnji res prav lepo bil ilustriran. Vrednik „Narod. Listy“ in njegov zagovornik sta se namreč pri neki tiskovni pravdi hotela posluževati českega jezika, to se vendar ni dopustilo pri najvišji sodnji.

Mestni zbor Karlovski je razpuščen zaradi njegove tožbe proti banu Rauch-u.